

O'QUVCHILARNING ILMIY DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK JIHATLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11052405>

Rasulova Dilrabo Raxmatullayevna

JDPU, Pedagogika ta'limi nazariyasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya. *O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish, aqliy tarbiyalash pedagogika sohasining eng dolzarb masalalaridan biri bo'lib kelmoqda. Shaxs ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish muammosi asrlar davomida ilm ahli uchun dolzarb muammo bo'lib kelgan. Chunki shaxs dunyoqarashi, ma'naviyati jamiyat ma'naviyatini tashkil etadi. Hozirgi maktab ta'lim jarayoniga o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish maqsadida turli innovatsion metodlar, yangi pedagogik texnologiyalar olib kirilmoqda.*

Kalit so'zlar. *Ilmiy dunyoqarash, aqliy tarbiya, tarbiyalanganlik darajasi, shaxs kamoloti, oila, maktab va mahalla hamkorligi, dunyoviy bilimlar.*

Аннотация. *Развитие научного мировоззрения учащихся, интеллектуального воспитания является одной из наиболее актуальных задач в области педагогики. Проблема развития научного мировоззрения человека на протяжении веков была актуальной проблемой для ученых. Потому что мировоззрение и духовность человека составляют духовность общества. В современный школьный образовательный процесс в целях развития научного кругозора учащихся внедряются различные инновационные методы и новые педагогические технологии.*

Ключевые слова. *Научное мировоззрение, интеллектуальное образование, уровень образования, развитие личности, сотрудничество семьи, школы и соседства, мирские знания.*

Annotation. *Development of students' scientific worldview, intellectual education is one of the most urgent issues in the field of pedagogy. The problem of developing a person's scientific outlook has been an urgent problem for scientists for centuries. Because a person's worldview and spirituality make up the society's spirituality. Various innovative methods and new pedagogical technologies are introduced into the current school education process in order to develop the scientific outlook of students.*

Key words. *Scientific worldview, intellectual education, education level, personality development, family, school and neighborhood cooperation, worldly knowledge.*

Barchamiz yaxshi bilamizki, kelajak avlod haqida qayg'urish, sog'lom, barkamol naslni tarbiyalab voyaga yetkazish bizning milliy xususiyatimizdir. Ayniqsa, ta'lim-tarbiya sohasidagi islohotlar, undagi maqsad va vazifalarin to'liq amalga oshirilishi ta'lim tizimini xar tomonlama taraqqiy etib borishini, davlatimizning bosh maqsadi va xalqimizning

azaliy orzusi bo'lgan jahon talablariga javob bera oluvchi barkamol shaxsni voyaga yetkazishni taqozo etadi. Shunday ekan, yoshlarning iqtidori, qobiliyati, imkoniyatini erta aniqlash, ularga rivojlanish uchun sharoit yaratish ta'lim-tarbiyaning eng muhim vazifalaridan biridir.

O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda eng avvalo oila, maktab muhim o'rin tutadi. Ilmiy dunyoqarashning rivojlanishi bolalarda maktab darsliklarini anglashi, tafakkur qilishi orqali shakllanib boradi.

Kishining dunyoqarashini, fe'l-atvorini mavjud muhit belgilar ekan, demak yaxshi odamni kutish uchun shu muhitni yaxshi odam shakllanadigan yaxshi muhitga aylantirish kerak.

Ilmiy dunyoqarash xususida gap borganda avvalo, o'quvchilar, yoshlar, unga zid, qarama-qarshi turgan diniy, fantastik, mifologik, ateistik va boshqa g'ayri ilmiy dunyoqarashlar borligi uchun ham ilmiy dunyoqarashni shakllantirish zarurligini tushunmoqlari, bu haqda to'g'ri fikr yuritishni o'rganmoqlari kerak.

Dunyoqarash dunyoni bilish orqaligina shakllanadigan juda murakkab dialektik jarayondir. Bilish dunyoning turli tomonlari haqidagi turli fanlar bergan ishlar orqali amalga oshadi. Shuning uchun ilmsiz kishilarda dunyo to'g'risida ilmiy dunyoqarash bo'lmaydi.

Dunyoqarash kishilarning olam va uning o'zgarishi, rivojlanishi haqidagi ilmiy, falsafiy, siyosiy, huquqiy, axloqiy, estetik, diniy tasavvurlarning yig'indisidan iboratdir. Dunyoqarash ayrim kishilarning, ijtimoiy g'ururning, sinf yoki umuman jamiyatning faoliyati yo'nalishini va voqelikka munosabatini belgilaydi. Ilmiy bilimlar dunyoqarash tarkibiga qo'shilgach, insonning yoki g'ururning tevarak atrofidagi ijtimoiy va tabiiy borliqqa bevosita amaliy yo'l tutish maqsadiga xizmat qiladi.

O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish, aqliy tarbiyalash pedagogika sohasining eng dolzarb masalalaridan biri bo'lib kelmoqda. Shaxs ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish muammosi asrlar davomida ilm ahli uchun dolzarb muammo bo'lib kelgan. Chunki shaxs dunyoqarashi, ma'naviyati jamiyat ma'naviyatini tashkil etadi. Hozirgi maktab ta'lim jarayoniga o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish maqsadida turli innovatsion metodlar, yangi pedagogik texnologiyalar olib kirilmoqda. O'quvchilar ilmiy dunyoqarashi shakllanishida ta'lim jarayonining ahamiyati katta. Chunki o'quvchilar dunyo, borliq haqidagi dastlabki va chuqur bilimlarni maktab ta'limi jarayonida egallab boradilar. Maktabda darslar zamonaviy pedagogik va axborot texnologiya vositalari orqali tashkil etilsa, ta'lim sifati va smaradorligi oshadi, o'quvchilarda yangi bilim, ko'nikma va malakalarni egallash jarayoni osonlashadi.

Hozirgi kunda maktabdagi ma'naviy-axloqiy tadbirlar, o'quvchilar darsdan tashqari olib boriladigan ishlar pedagogik muammo sifatida imkon darajasida tashkil etilgan, ammo davr talabi ularni yanada takomillashtirishga undamoqda.

Maktabdagi dars mashg'ulotlari mazmunida o'quvchilar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish, ma'naviy-axloqiy tarbiyasini yanada takomillashtirish, o'quvchilar ota-onalari uchun mo'ljallangan ochiq dars mashg'ulotlari va tadbirlarni tashkil etish lozimligi

aniqlandi. Ilmiy dunyoqarashni rivojlantirishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan dars mashg'ulotlarida foydalanish yuqori samara beradi. Mamlakatimizda ta'lim sohasida ro'y berayotgan tub yangilanishlar har bir ta'lim muassasasida o'quv jarayoni metodik ta'minotini rivojlantirishni talab etadi. Zamonaviy axborot texnologiyalari yaqin yillar ichida pedagogik innovatsiyalarning asosiy manbai bo'lib qoladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning mavzuni o'zlashtirishlariga, yangi ma'lumotlarni osonlik bilan eslab qolishlariga, mantiqiy tafakkur xususiyatining rivojlanishiga va bolaning darsdan psixologik zavqlanishiga xizmat qiladi. Shuning uchun ham pedagogik texnologiyalardan foydalanib tashkil etilgan darsda bolalarda darsga bo'lgan qiziqish va ishtiyoq yuqori bolishi kuzatiladi.

Insonda dunyoni bilish, idrok qilish tashqi dunyoni inson sezgilari orqali aks ettirishdan boshlanadi. Sezgi kishini o'rab turgan moddiy dunyo predmet va hodisalarning ongimizda aks etishidir. Hissiy bilish sezgidan tashqari, hissiy qabul qilish va tasavvur kabi shakllarga ega bo'lib, ular ham voqea hodisalarni chuqurroq bilishga xizmat qiladi.

Demak, bilish, ilmiy dunyoqarash jonli kuzatishdan abstrakt tafakkurga va undan amaliyotga o'tish orqali amalga oshadi. Ilmiy dunyoqarash ijtimoiy-tarixiy hodisa sifatida vorislik asosida rivojlanadi. O'tmish dunyoqarashlari yangi davr dunyoqarashining ildizini tashkil etib, kerakli ozuqa bilan ta'minlab turadi. Shu nuqtayi nazrdan olib qaraydigan bo'lsak ilmiy dunyoqarashni rivojlantirish hamma zamonlarda ham dolzarb muammo bo'lib kelgan. Maktabda ta'lim-tarbiya jarayonlarida yuqorida keltirilgan shaxs dunyoqarashining rivojlanishiga oid jarayonlar yanada rivojlanib boradi. Ilmiy dunyoqarash rivojlanishida ta'lim-tarbiyaning ahamiyati beqiyosdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent. "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
2. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich Milliy tiklanishdan-milliy yuksalish sari. – Toshkent. M54 "O'zbekiston" NMIU, 2020.
3. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari" -T.: maruza Qurbanova Mahliyo 2022-yil 30-mart
4. Zamonaviy ta'limga qo'yiladigan talablar". -T.: 2021-yil 27-noyabr.
5. Xasanboyev J, To'raqulov X., Xaydarov M., Xasanboyeva O. Pedagogika fanidan izoxli lug'at. – T., 2008.
6. S.I.Mirhaitova "Pedagogik texnologiyalar" o'quv qo'llanmasi. 2020-yil
7. Kaldibekova A.S. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyotidan laboratoriya mashg'ulotlari. – T., 2013.
8. Niyozov G', Axmedova M.E. Pedagogika tarixidan seminar mashg'ulotlari. – T.: Noshir, 2011.